# GAZETA LWOWSKA.

Wychodzi z Dodatkiem codziennie, prócz świąt i niedzieli. Prenumerata kwartalna miejscowym 4 złr. 15 kr., odbierającym pocztą 4 złr. 40 kr., Inseracyę opłacają od wiersza w półkolumnie (drukiem garmont) po raz pierwszy 4 kr. następnie po 2 kr. m. k.

**Nr. 293.** Czwartek 19. grudnia 1850. Rok bieżący gazety **39.**

## PRENUMERATA.

**Odnośnie do ogłoszenia w nr. 278 Gazety naszej, a które co Soboty, czterykroć powtórzymy, wynosi prenumerata na GAZETĘ LWOWSKĄ z DZIENNIKIEM URZĘDOWYM i TYGODNIOWYM DODATKIEM nadzwyczajnym. na rok następujący 1851:**

kwartalnie *dla miejscowych 4 złr. 15 kr.; dla pocztą odbierających 4 złr. 40 kr. m. k.*

półrocznie *drugie tyle, a stosownie i na rok cały.*

**W obawie zwłoki dla nowego trybu przy expedycyi, uprasza Redakcya o zgłoszenie się w w ciągu jeszcze bieżącego miesiąca.**

### PRZEGLĄD.



## Monarchya Austryacka.

### Rzecz urzędowa.

**Wiedeń.** 13. grudnia. Dnia 14. grudnia wyjdzie w c. k. nadwornej i rządowej drukarni w Wiedniu i będzie rozesłany CLVIII. zeszyt powszechnego dziennika rządowego ustaw państwa, a mianowicie tymczasem tylko w niemieckim języku.

Zeszyt ten zawiera pod

Nr. 462. Patent cesarski z dnia 29. listopada, którym nakazano zaprowadzenie monopolu tytoniu w Węgrzech, Kroacyi, Slawonii, Siedmiogrodzie, w Województwie Serbskiem, w banacie Temeskim tudzież w terytoryum pogranicza wojskowego i wybrzeża, i prowizoryczny regulamin tego monopolu począwszy od dnia 1. marca 1851 w użycie wprowadzono.

Z tym zeszytem wyjdzie także *sześćdziesiąty* zeszyt dodatkowy, zawierający najuniż. projekt rady ministrów do powyższego patentu.

Dnia 14. grudnia wyjdzie także i będzie rozesłany wydany dnia 5. listopada tymczasem tylko w niemieckim języku CXLVI. zeszyt powszechnego dziennika rządowego ustaw państwa w czesko-, włosko-, madjarsko-, kroacko-, serbsko- i romańsko-niemieckiem podwójnem wydaniu.

Zeszyt ten zawiera pod

Nr. 436. Dekret ministra finansów z dnia 19. października obowiązujący dla Węgier, Siedmiogrodu, Kroacyi, Slawonii, Województwa Serbskiego, banatu Temeskiego i Pogranicza wojskowego o wykonaniu rozporządzeń najw. patentu z dnia 29. września 1850 o poborze podatku konsumcyjnego od piwa i płynów spirytusowych.

Wczoraj dnia 13. grudnia wydano i rozesłano włosko-niemieckie podwójne wydanie V. zeszytu powszechnego dziennika rządowego ustaw państwa, który dnia 9. stycznia wyszedł tymczasem tylko w niemieckim języku, a dnia 15. maja w słoweńsko-niemieckiem podwójnem wydaniu; a

przedwczoraj dnia 12. grudnia wydano i rozesłano słoweńsko-niemieckie podwójne wydanie CXXXIV. zeszytu powszechnego dziennika rządowego ustaw państwa, który dnia 13. października wyszedł tymczasem tylko w pojedyńczem niemieckiem, tudzież w madjarsko-, kroacko-, serbsko- i romańsko-niemieckiem podwójnem wydaniu; — dnia 14. października w czesko-niemieckiem, — dnia 22. października w włosko-niemieckiem, a dnia 4. listopada 1850 w polsko-niemieckiem podwójnem wydaniu.

Przegląd treści dekretów zawartych w V. zeszycie pod Nr. 8. i w CXXXIV. zeszycie pod Nr. 380 i 381 podano już przy ogłoszeniu pojedyńczego niemieckiego wydania.

### Sprawy krajowe.

#### ODEZWA.

Mieszkańcy Lwowa nie ominęli nigdy sposobności okazania swego współczucia dla miejscowych ubogich i przyczyniali się w każdym razie dotkliwej potrzeby, hojnemi dary ku wsparciu tychże.

Zimowa pora sama przez się każdemu a tem bardziej ubogim dokuczliwa, stała się w tym roku tém cięższą, albowiem i żywność i opał podrożał.

Aby ubogim ulgę przynieść, postanowiła Sekcya dobroczynności Wydziału miejskiego zgodnie z Magistratem *z powodu zbliżającego się Nowego Roku 1851* wezwać mieszkańców Lwowa, aby idąc za tyloletnim chwalebnym zwyczajem uwalniania się od powinszowań noworocznych, i w tym roku *karty uwalniające* za złożeniem jakiegobądź datku nabywać raczyli.

Tych kart uwalniających od powinszowań dostać można u Przewielebnych Parochów wszystkich obrządków, tudzież w sklepach pp. Adamskiego i Göttingera, w aptece p. Tomanka i w księgarni p. Wilda, gdzie także nazwiska łaskawych dobroczyńców zapisane, a potem w Gazecie Lwowskiej ogłoszone będą.

Lwów, dnia 15. grudnia 1850.

**Karol Höpflingen-Bergendorf,** c. k. Radzca Rządów krajowych, tymczasowy przełożony Magistratu i Wydziału.

**Łuk. Baraniecki,** Arcybiskup obr. łac. Zwierzchnik Sekcyi dobroczynności Wydziału miejskiego.

**Lista XV. darów na wsparcie pogorzelców miasta Krakowa, do komitetu pogorzeli miasta Lwowa złożonych:**

Böhm Karol 5r., N. N. 2r., N. N. 1r., N. N. 1r., Sienicki 2r., Seidner Stanisław 30k., Nadworski Aleksander 2r., Mahl dr. praw 2r., Niemirowski 2r., N. N. 30k., A. B. 30k., Nowiński Seweryn 5r., Kamieński Wilhelm 5r., Wolf Józefa 5r., Roszewska Wiktorya 1r., Wolf Joanna wdowa 5r., Ricci Anna 1r., Ricci Józef 1r., Ohanowicz Alojzya 1r., Reiss 5r., Reiss 3r., Grünberg Leon dr. praw 3r., Skaliński 1r., Galambusz 2r., Sławikowski dr. med. 10r., N. N. 1r., Hertrich 2r., Schoepf 5r., Gnatkowska 30k., M. M. 15k., Glixeli 10r., Schulz i Synowie 5r., Bauer Józefa 2r., B. Pozzi 2r., Langner 1r., Toepfer Karol 1r., Jarosiewicz 2r., Hilgartner 12k., Henel Karolina 12k., Kirschner Antoni 10r., Fanconi Adolf 5r., Igel Berl 10k., Jan N. 5r., Ludwik Michał 10r., Schier 1r., F. Knauer 1r., J. B. 1r., Breiter 2r., T. L. 1r., K. M. 15k., Langner 1r., N. N. 1r., Plewiński 25k., Weigle dr. praw 10r., Żółkiewski Zygmunt 1r., Ohanowicz 1r., Poje 3r., A. A. 2r., S. 1r., E. 30k., Opuchlak 1r., Pasynkowski 5r., Straski 2r., N. N. 1r., B. D. 1., R. Dr. 1r., Stengel 3r., Waygart Stanisław 2r., Schik Antoni 5r.

(Wiadomości bieżące z Wiednia.)

**Wiedeń,** 13. grudnia. Cesarz Jego Mość dawał dziś znów posłuchanie publiczne. Między licznem gronem zanoszących prośby, postrzeżono kilka deputacyi z Węgier, do których Jego ces. Mość w językach krajowych przemawiał, co sprawiło największą radość między deputowanymi, którzy byli w większej części prości włościanie.

— Odjazd pana Feldmarszałka hrabi Radetzkiego wyznaczony jest na pojutrze. Już rozwiązują kancelarye głównej kwatery c. k. armii, które w lokalach sejmu urządzone były.

— Handlowemu i fabrycznemu stanowi ogłoszono, że rozjemczym wyrokom będzie tylko wtedy od zwyczajnych sądów egzekucya dozwolona, jeżeli strony wyraźnie na rozjemczy wyrok się zdadzą, i zrzekną się wszelkiej dalszej żałoby, albo jeżeli w razie zastrzeżonego rekursu, żadna strona w ciągu 14 dni spornej sprawy przed zwyczajnym sądem nie wytoczy.

(Zakłady kwarantanne dla nadsełanych z Malty i Tunetu transportów.)

**Wiedeń,** 14. grudnia. Oddawna już zaczęto w Austryi przychylać się do tego zdania, że cholera nie jest właściwie tak zaraźliwą jak morowe powietrze albo żółta febra. Pomimoto jednak widziała się spowodowaną centralna władza morska, nakazać w interesie sprzymierzonych mocarstw morskich, któreby w tej mierze jakąś obawę żywić mogły, niektóre środki ostrożności co do transportów nadchodzących z Malty i Tunetu. Ale że tymczasem nadeszły już z okolic tych kilkakrotne doniesienia zaspokajające, przeto mają pozostać znowu w dawnym stanie wszelkie zakłady kwarantanne dla nadsełanych ztamtąd transportów. *(L. K. A.)*

(Kurs wiedeński z 14. grudnia 1850.)

Oblig. długu państwa 5% — 94$^3/_4$; 4$^1/_2$% — 82$^1/_8$; 4% — 74; 2$^1/_2$% 48$^1/_2$. Akcye bankowe 1147. Losy z 1834 roku 190; z 1839 roku 111$^1/_2$. Akcye kolei półn. 113$^3/_4$.

## Anglia.

(Times o zniżonej wartości cła.)

**Londyn**, 9. grudnia. Za zmniejszonem dopytywaniem się o złoto, donosi *Times*, przemawiają różne symptoma, ale żaden symptom nie zapowiada, że w krótce zabraknie w świecie na zasobie złota. Jakie są koszta produkcyi złota w Kalifornii, aby odpowiedzieć na to pytanie, nie mamy jeszcze dat dostatecznych. Przedsiębierstwo to jest nowe, Kalifornia jest nowa; miasta jej egzystują dopiero od wczoraj i już były kilka razy zburzone; jej gościńce, paropływy, fabryki, plantacye a nawet własność są nowe. Przy rozpoczęciu nowego przedsiębierstwa zwykle nie spodziewamy się wielkiego dochodu. Z początku nie ma nic, jak tylko same wydatki. Lecz pomimo tych ogromnych wydatków, niesie ozgestująca od trzech lat Kalifornia 10,000,000 funtów sztr. rocznego dochodu; i że taki dochód dalej nieść będzie, nie mamy żadnego powodu wątpić o tem. Stosunek tej sumy do wzrastających potrzeb świata jest przedmiotem najprostszego obliczenia. Ludność całej ziemi wynosi w okrągłej liczbie, 1,000,000,000 dusz; krążąca moneta metalowa czyni również w okrągłej liczbie 300,000,000 funtów sztr., co daje 6 s 8 d na każdego członka rodzaju ludzkiego. Ludność pomnaża się niemal o 10,000,000 dusz rocznie, a jeżeliby wszystkie inne stosunki jednakie pozostały, krążąca moneta wymagałaby 300,000,000 funtów rocznego pomnożenia. Wszelako najprzód musimy policzyć wzrastające rozszerzenie się dobrego bytu, który dla indywiduum wymaga więcej gotówki, niż dawniej; powtóre pieniądze papierowe, wexle, asygnaty kas oszczędności, długu państwa, kolei żelaznych tudzież wiele innych form ulokowania kapitałów, których dążnością jest wyrugować obieg metalów. Obliczywszy to wszystko, zdaje się, że świat w ogóle nie będzie potrzebować większego pomnożenia obiegu pieniędzy metalowych, jak niemal o 5 milionów funtów sztr. rocznie, a nawet z tej sumy potrzebuje tylko połowa być w złocie. Obliczenie to będzie usprawiedliwione niezawodnie fizyognomią targowic pieniężnych: Anglia jest nasycona złotem, Holandya stawia srebro na miejsce złota, a Francya zamyśla swoję podwójną walutę porzucić. Wnioski, jakie się z tego obliczenia wyprowadzić dadzą, co do stopnia zniżonej na przyszłość wartości złota, są całkiem jasne.

(Wiadomości bieżące z Londynu.)

**Londyn**, 9. grudnia. Dziennik *Chronicle* zawiera następującą wiadomość o wielkiej wystawie przemysłowej: Wartość przedmiotów, które będą przysłane z Francyi na wystawę, wynosi niemal 25 milionów franków, a liczba kontrybuentów jest 12,000 albo niemal połowa uczestników ostatniej wystawy paryskiej. — Z Hyszpanii, Ameryki i Indyów wschodnich są bardzo pomyślne doniesienia. Wydanym temi dniami rozkazem wezwano wszystkich urzędników kopalni, zgromadzać w różnych obwodach dokładne zbiory kruszców (minerałów) i przesełać właściwym komisyom do dalszego transportu. — Gmach dla wystawy jest już na ukończeniu. Ani wątpić, że przedsiębiercy wypełnią punktualnie swój kontrakt, i po koniec b. m. całą budowę wystawią, o czem angielscy znawcy rzeczy jeszcze niedawno powątpiewali. Temi dniami wywindowano ogromne półkoliste balki, mające zasklepiać korytarz poprzeczny, na 120 stóp wysokie miejsca. Ciężar tych balków razem wynosi niemal 200 cetnarów, i zaledwie można sobie wyobrazić, jak trudno było śród zachodzących okoliczności tak ciężkie masy wznieść tak wysoko. Pod utworzonym ztąd sklepionym dachem, który najszczególniej stanowi architektoniczną ozdobę całej budowy, stoją wysokie, rozłożyste wiązy, których naturalne wdzięki w czasie wystawy upiększone będą fontaną bijącą na 40 stóp wysoko.

Viscount *Ponsonby* zrezygnował stanowczo z swojej posady poselskiej w Wiedniu, i na zimę osiędzie z małżonką swoją w Londynie. Aż do przybycia jego następcy, zająć się ma w Wiedniu sprawami poselstwa pan *Magenis*.

Komora cłowa wytoczyła śledztwo z powodu znacznego przemycania towarów w Catherine-Docks. Według gazety *Times* żądają od dwóch kompanii, mających w tem udział, około 100,000 l. pieniężnej kary i zaległości cłowej.

Według doniesień z „Przylądka dobrej nadziei" pod dniem 16. października, wykonały szczepy Kafrów na granicy nowy napad na kolonię. Niebezpieczeństwo było tak wielkie, że gubernator, jenerał Smith, udał się natychmiast na widownię rozruchów.

(Posiedzenie komitetu dla wystawy przemysłowej.)

**Londyn**, 6. grudnia. Książę Albrecht oglądał dzisiaj budynek wystawy przemysłowej w Hydepark, poczem prezydował na posiedzeniu komitetu. Głównym przedmiotem obrady była kwestya względem pomalowania tyczącego się zabudowania. Stanęło na tem, iż dach pomalowany ma być na biało i niebiesko, słupy zaś i wiązanie na biało, niebiesko i żółto. W chwili opuszczenia izby komitetowej przez księcia, zebrało się na dziedzińcu pomienionego budynku 2000 robotników. Zarazem też przywieziono do parku 250 gallonów piwa na wozie drabiniastym. Dar ten pochodził od księcia, któremu robotnicy wznieśli grzmiące wiwaty. *(P. St. A.)*

## Włochy.

(Depesza telegraficzna.)

**Turyn**, 11. grudnia. Wczoraj przyjęty został w senacie projekt do ustawy o połączeniu kilku rodzajów długu państwa; następnie debatowano nad kilku przez wydział poprawionemi artykułami ustawy bezpieczeństwa i przyjęto je także. W izbie deputowanych obradowano nad projektem do ustawy tyczącej się pielęgnowania obłąkanych. *(Lit. kor. austr.)*

(Szczegóły o wypadku tyczącym się oficera neapolitańskiego.)

**Genua**, 9. grudnia. *Gazetta uffiziale di Genova* opisuje dość obszernie cały wypadek tyczący się znieważenia oficera neapolitańskiego. W chwili, gdy się pospólstwo tłoczyło najbardziej około niego, pospieszył mu w pomoc jakiś urzędnik sardyński i kilku ludzi od straży bezpieczeństwa, i ułatwili mu dalszą podróż do Novi. — Dziennik ten dodaje w końcu, że zbiegowisko to wywołały widocznie osoby takie, które niezasługują na to, aby je policzono do rzędu zacniejszej części emigracyi włoskiej. *(Lit. kor. austr.)*

## Niemce.

(Mianowanie komisarzy dla spraw Szlezwig-Holsztyńskich i Kurheskich.)

**Frankfurt n. M.** Pierwszą oznaką zawiązanego w skutek umowy w Ołomuńcu porozumienia się między Prusami a Austryą jest ta okoliczność, iż oba rządy mianowały według brzmienia §. 3. pomienionej umowy, król. pruskiego jenerał-porucznika von Peucker i c. k. feldmarszałka-porucznika hrabię Leiningen komisarzami tak dla Szlezwig-Holsztynu jakoteż i dla Kurhesyi. C. k. tajnego radzcę barona Werner mianowano reprezentantem Austryi na konferencyach w Dreznie. Pan v. Werner znany jest już oddawna jako zwolennik partyi pokoju i takiej polityki, która upatruje dobro Niemiec tylko w utrzymaniu dobrego porozumienia między Austryą a Prusami.

(Czynność komisyi administracyjnej.)

**Sztutgarda.** Dnia 10. b. m. przedsięwzięła mianowana król. rozporządzeniem z 26. listopada komisya obrachunek administracyjnej kasy długów państwa. Członkowie nieuprawnionego wydziału nie czynili w tej mierze żadnej przeszkody, i nie dali rozstawionym strażom żadnego powodu do wmieszania się do tej sprawy.

**Rendsburg.** Dnia 11go b. m. pomknęli się Duńczycy z 2 batalionami i jednym szwadronem ku Sorgbrück, lecz nie śmiejąc atakować, cofnęli się na dawną pozycyę. *(Austria.)*

(Sprawy szlezwig-holsztyńskie.)

Na mocy dekretu szlezwigsko-holsztyńskiego namiestnictwa nadano komenderującemu jenerałowi upoważnienie, podczas trwającej wojny tak w niższych jak w wyższych szarżach oficerskich, czynić propozycye do nominacyi i promocyi, jakie pod swoją odpowiedzialnością w interesie służby za potrzebne uzna. Przynależne władze nie będą mieć względu na żadne poświadczenia kasacyi, dymisyi i urlopu osób wojskowych, jeżeli podpisem szefa kompanii i urzędową pieczęcią zaopatrzone nie są.

Według dziennika *Hamburger Correspondent* usunięcie się jenerała Willisen od naczelnego dowództwa armii szlezwigsko-holsztyńskiej uważają w Berlinie za pierwszy skutek rozpoczętego między księstwami a Królem Danii za pośrednictwem Hanoweru pojednania, i za pierwszy krok do demobilizowania szlezwigsko-holsztyńskiej armii.

(Kurs giełdy frankfurtskiej z 11. grudnia.)

Met. Austry. 5% — 73; $4^1/_2$% —. Akcye bank. 1040. Sard. $32^1/_2$. Hyszp. 3% — $33^1/_4$. Polskie 300 — 136; 500 — $78^3/_4$.

## Prusy.

(Stan rzeczy w Berlinie. — Nowa ustawa o druku.)

**Berlin**, 11. grudnia. Rozkaz gabinetu królewskiego z wczorajszej daty wstrzymujący mobilizacyę armii pruskiej i nakazujący wyraźnie redukcyę wojska do dawniejszego stanu, można tymczasowo uważać za rozwiązanie wątpliwości zaszłych w stosunkach politycznych. Rząd pruski ociągał się był z tym krokiem chociaż on głównie należał do podstaw i praemisów punktacyi ołomunieckiej. Dla polityki Prus jest także co do wewnętrznych stosunków poniekąd kwestyą żywotną, aby konferencye drezdeńskie istotnie przyszły do skutku i doprowadziły do pewnego rezultatu. Jeżeli bowiem niepodobnem będzie przyjąć izby dnia 3. stycznia z dokonanemi poniekąd sprawami, tedy zbliża się i dla Prus tak zwane przesilenie konstytucyjne, które raz wywołane grozi niebezpieczeństwem, a trudne jest do pokonania. Spodziewają się tu, że umowy drezdeńskie, jeżeli prowadzone będą na podstawach poprzednio między Prusami a Austryą ułożonych, w kilku dniach będą ukończone. Albowiem także i w Dreznie wyjdą zapewne jako najbliższe rezultaty tylko uchwały poprzedzające ostateczne załatwienie spraw niemieckich. Wtedy okażą się już istotnie wszystkie stosunki Niemiec w innem świetle i nabędą nowego ustalenia i nowej gwarancyi, skoro tylko wyrzeczone będzie wszechstronne uznanie organu związkowego odpowiednego istniejącym zasadom prawnym. Gdyby pod auspicyami Austryi nastąpiła reforma związku niemieckiego w duchu rozsądnych wymagań czasu, tedyby wynikła z tego równocześnie reorganizacya polityki europejskiej mająca za podstawę odnowioną stósownie do czasu politykę aliansową Austryi, Rosyi i Prus. Natenczas szłoby albo o stanowcze ukończenie walki z rewolucyą, albo o trwałe zapobieżenie onej za pomocą organicznego uchylenia wszystkich warunków rewolucyjnych tegoczesnego stanu politycznego.

Ostateczne uzupełnienie ministerstwa doznaje trudności osobistych, po których uchyleniu zapewne dopiero nastąpi mianowanie pana Manteuffel prezydentem rady ministeryalnej. W takim razie ma pruskie ministeryum w ten sposób być zreorganizowane, że tylko pierwszy minister gabinetu obejmie odpowiedzialność za politykę kierującą, inni zaś ministrowie byliby tylko reprezentantami swoich departamentów bez ogólnej politycznej odpowiedzialności. Jestto pomysł, który jeżli się okaże praktycznym, posłuży do zapobieżenia szkodliwej zmianie osób w zawiadywaniu pojedyńczych gałęzi admi-

nistracyi. W tym duchu proponowano już panu Ladenberg zatrzymanie ministerstwa oświecenia, czego jednak ten minister nie przyjął.

— 13. grudnia. Co do nowej ustawy o druku, która ma być przedłożona izbom, uchwalono jak słychać w radzie ministeryalnej, aby odebranie koncesyi profesyjnej drukarzy i księgarzy przestępstwa druku zależało od decyzyi sądowej, tudzież aby dziennikom wtedy dopiero odjęto używanie poczty do przesyłek, kiedy dziennik sądownie skazany został na karę. Kaucye za dzienniki niemają być podwyższone. System odpowiedzialności autora, wydawcy, nakładcy i drukarza lepiej jest uregulowany a kompetencya sądowa przy przekroczeniach ustawy druku oznaczona ściślej z uwzględnieniem art. 94 konstytucyi. Względem druków zagranicznych zatrzymane jest upoważnienie ministra spraw wewnętrznych zawarte w §. 3 rozporządzenia z dnia 5. czerwca r. b. tudzież i otrzymanie koncesyi drukarza lub księgarza dopiero po złożonych dowodach należycie odbytej nauki tych profesyi.

— Dziennik *C. C.* zbija doniesienie, że podczas konferencyi w Drezdnie jeden pułk pruski jako straż honorowa pełnić będzie służbę.

*(W. Z.)*

(Wiadomości bieżące z Berlina.)

**Berlin.** Że wszystkich stron państwa przesełają do rządu odezwy i adresa dziękczynne za utrzymanie pokoju. — W Kurhesyi rozpoczęto z obu stron rozlokowanie wojsk. — Dania oświadczyła się już, iż liczbę armii swojej w Szlezwiku gotowa ograniczyć.

(Kurs giełdy berlińskiej z 13. grudnia.)

Dobrowolna pożyczka 103³/₄ Oblig. długu pań. 83³/₄. Akcye bank. 93³/₄ L. Pols. listy zast. —. Pols. 500 — 79¹/₈; 300 — 140¹/₄ L. Frydr. 13¹/₈. Inne złoto za 5 tal. 9¹/₄ L. Austryackie bankn. 82¹/₄.

## Turcya.

(Sumaryczne zestawienie wypadków w Hercegowinie.)

**Zara,** 1. grudnia. *Osserv. Dalmat.* zawiera następujące sumaryczne zestawienie wypadków w Hercegowinie:

Około połowy zeszłego października zebrali się znakomitsi mieszkańcy Hercegowiny w jednym oddawna już zburzonym meczecie, izby tam odprawić zwyczajne swe modły za poległych muzełmańskich krajowców. Przy tej sposobności rozmawiali o wojskach regularnych, o zapowiedzianej konskrypcyi i o niektórych oficerach, którzy przybyli już jako kwatermistrze wojskowi. Byli zresztą powszechnie tego zdania, iż spodziewane w Mostar wojska nie są to bynajmniej tureckie wojska, lecz obce, podstępnym sposobem od jakiego zagranicznego mocarstwa nasłane.

Poprzysięgli więc jednozgodnie, iż wolą raczej zginąć, niż dozwolić wojskom tym wkroczenia, lub widzieć synów swych w służbie sułtana. Następnie powrócili do Mostar, uzbroili swoich i kazali wszystkie kramy pozamykać. Zarazem opanowali prochownie, i chcieli jeszcze zabrać działa zatoczone na murach pałacu wezyra. Najstarszy syn jego, Rustan Beg, pytał przelęknione tłumy te o ich żądanie. Po otrzymanej odpowiedzi udał, jakoby chciał jednęże z powstańcami bronić sprawy i oświadczył, iż działa zatrzyma pod własnym dozorem; radził im jeszcze przy pożegnaniu, aby opanowali prochownie i starą twierdzę, a uwolniwszy się od nich, kazał obwarować bramy, i mając blisko do stu wiernych sobie żołnierzy, przysposabiał się do oporu.

Po wybuchnięciu powstania przeszła większa część dawniejszych stronników wezyra na stronę powstańców, a między tymi także znany Kawas Basza. Tymczasem mianowano dla kierunku obrony miasta 6 osób, które miały ukonstytuować się jako rząd tymczasowy. Rząd ten więc wezwał chrześciańską ludność w Mostar, izby albo zachowała się spokojnie i w domu została, lub opuściła miasto. Rozkazowi temu musiano zadosyć uczynić.

Gdy się to działo, przebywał wezyr Hercegowiny, Ali Basza, w Buna. Zaledwie doszła go była wiadomość o powstaniu, wezwał natychmiast „Kidilukow" z Stolacz, Nowostinie itd., izby się uzbroili i z nim połączyli. Częścią z przymusu, częścią w nadziei dopięcia przytem osobistych swych celów, przybyło około 1000 zbrojnych do Buna. Również i znakomitsi z Stolacz połączyli się z wezyrem, kilku z nich jednak uwolniono po niewielu dniach od tego obowiązku. Wezyr kazał opatrzyć przybywające oddziały mąką, mięsem, a chrześcian także i winem. Na wypadek zaczepki dano im rozkaz zachowania się tylko opornie. Dla chrześcian nie szczędzono pochlebnych obietnic, a dla uchylenia wszelkich pozorów obawy dozwolił wezyr oddalić się każdemu, ktoby tylko miał chęć połączenia się z powstańcami w Mostar. W podobnym jednak razie żądał od nich przyrzeczenia, iż synowi jego Rustan Beg mają na wypadek zaczepki nieść pomoc.

Tymczasem nadeszła wiadomość o pomknięciu się wojsk regularnych, idących wezyrowi w pomoc. Kawas Basza pospieszył natychmiast w 300 ludzi na Lipeta i Mostar dla zastąpienia im drogi. Zaszła z tego powodu utarczka wypadła na korzyść wojsk regularnych; powstańcy cofnęli się. O teraźniejszem stanowisku Kawas Baszy nic pewnego nie ma; niektórzy sądzą, iż znajduje się on w Mostar: inni utrzymują, iż pomknął się do Kognicy. W drugiej, znaczniejszej utarczce poniósł seraskier wprawdzie znaczne straty, lecz otrzymał zwycięztwo.

Teraźniejszy stan rzeczy nader jest smutny. Ludność chrześciańska, a przedewszystkiem Rajów w Stolacz oczekuje los okropny, jeżeliby powstańcy wzięli przewagę.

— *Osservatore Dalmato* donosi z Sarajewo z d. 21. listopada:

Przeznaczony do wymarszu z obozu pod Sarajewo dla Hercegowiny batalion, pozostanie w miejscu w skutek później nadeszłego rozkazu przeciwnego. Natomiast wyruszyło 17. listopada dwa bataliony piesze i dwa szwadrony jazdy pod Ibrahimem Baszą w kierunku do Klodon i Wlaszenica dla uczynienia dywersyi na korzyść Omer Baszy, który, jak mówią, operuje teraz przeciw Tuzla.

Po nieszczęśliwej dla powstańców utarczce na dniu 30 października w wąwozie po lewym brzegu Bosna między Wranduk a Zepcze, zrabowały i zburzyły wojska seraskiera i drugą część Zepcze. Omer Basza wyruszył potem lewym brzegiem Bosna za wodą do Moglaj śród ciągłych utarczek z powstańcami, którzy się po drugiej stronie Bosna byli zebrali. Z Moglaj udał się Omer Basza do Derwent, gdzie przybył 16go. Pod Maderic wznieśli powstańcy okopy; sądzą, iż 19go przyjdzie tam do walki między nimi a wojskiem seraskiera; ztamtąd zamyśla Omer Basza wyruszyć ku Gradaczac i Tuzla dla podjęcia wspólnych przeciw insurgentom operacyi z nadciągającem wojskiem Ibrahim Baszy.

Stan zdrowia wojsk ciągnących z Omer Baszą jest pomyślny; smutniejszy zaś oddziałów wojskowych zostających w Sarajewo, gdzie dla panującej dysenteryi i gorączki nerwowej przepełnione są szpitale. Liczba wojsk czynnych pod Sarajewo wynosi około 3500 ludzi z 14 działami. Wojska te muszą mimo ostrego zimna i śniegu obozować na wolnem polu. W obozie też przytrzymują kilku skompromitowanych lub podejrzanych szefów, jakoto baszę z Bihacz itd.

Sprawa tycząca się zajść w Hercegowinie znajduje się jeszcze w dawniejszem *status quo*.

Pod Kognica przychodzi do częstych utarczek między insurgentami a wojskiem sułtana, które opanowały most na rzece Narenta. Jak słychać, zburzyli insurgenci pomieszkanie katolickiego biskupa Barissic pod Duono, i zamierzają uczynić to samo z domostwem greckiego biskupa w Mostar.

Dziennik pomieniony donosi z Castelnuovo z 25. listopada następnie:

Turecka fregata odpłynęła wczoraj do Konstantynopola.

Wojska tureckie wyruszą jutro dawnym gościńcem karawanowym na Zubci i Trebigne. A że gościniec ten dla ciągłych deszczów dla powozów jest nieprzebyty, przeto pozwolono wezyrowi Hajreddin Baszy obrać sobie drogę wraz z świtą i pakunkiem wojskowym przez wieś Merzine ziemią austryacką.

W końcu zawiera *Osservat.* następujące jeszcze zestawienie niektórych znanych już poczęści szczegółów z Imoszi ddto. 25. listopada:

Trzy niedziel już upłynęło, odkąd baszaliki w Gradacz, Tuzla i Zwornik znajdują się w powstaniu. Ciągnący przeciw nim z wojskiem seraskier wysłał do nich posłańca z wezwaniem, izby się dobrowolnie poddały rozkazom wielkiego sułtana. Posłańca tego, który stósownie do otrzymanego polecenia skłaniał do uległości mieszkańców przemową swoją w imieniu Omer Baszy, okładano tak długo kijami, pokąd nie wyzionął ducha. Skutkiem tego okrucieństwa była znana krwawa utarczka na dolinie Bosna; 1200 Turków utraciło w niej życie, a wielu pojmanych bejów, agów i spachów kazał zagniewany seraskier pościnać. Przed zburzeniem Zepcze, które po tej utarczce nastąpiło, kazał Omer Basza ogłosić przez tak zwanych „Telarów," izby niewinni chrześcianie wywiesili u drzwi swoich lub na dachu chustki białe dla swego ocalenia.

Insurgenci rozprószyli się; najznakomitsi z pomiędzy nich schronili się po-za Drina do Serbii.

Dla wojsk rządowych wybierano żywność, a biednym Rajom zabierano masło z przyrzeczeniem przyszłej zapłaty.

Z nad-granicy nie ma żadnych ważnych doniesień. W kadiluku Hinbuski nakazano dostawiać juczne konie pod pakunek wojsk do Mostar idących.

*(W. Z.)*

(Litogr. „Koresp. austr." o powstaniu w Bośnii.)

*Litografowana korespondencya austryacka* z dnia 13. grudnia zawiera o powstaniu w Bośnii następujący obszerniejszy artykuł:

Według ostatnich wiadomości przytłumiono już po większej części powstanie w Bośnii, tylko odosobniony punkt Mostar stawi jeszcze opór władzy legalnej. Zważywszy jednak usposobienie tamtejszej ludności, która łatwo i prędko się burzy lecz po dotkliwej klęsce równie prędko znowu się uśmierza, można przypuścić jako rzecz niewątpliwą iż ta twierdza lada dzień bramy swoje otworzy wojskom porty otomańskiej. Omer Basza okazał się wodzem równie oględnym jak energicznym i zaprzeczyć niemożna: że dywan niemógł lepszego zrobić wyboru jak wysełając przeciw powstańcom tego męża, który przez swoją zręczność wojskową i polityczną najwięcej okazał się być uzdolnionym do uśmierzenia buntu.

Pierwiastkiem ruchu w Bośnii niebył właściwie fanatyzm religijny; bunt powstał wprawdzie pod pozorem wiary islamickiej, lecz nie dla samej wiary, tylko dla utrzymania pewnych przywilejów, które się zdawały przysłużać muzułmanom tamtej prowincyi.

Reformy, którym rząd turecki w wszystkich prowincyach tego obszernego kraju utorował drogę, doznają z wielu stron tak energicznego oporu, że zawsze jeszcze podpada wątpliwości czyli te reformy się powiodą. Gruby staro-turecki przesąd upatruje w każdej nowej reformie, grożne niebezpieczeństwo dla istniejących obyczajów, a co gorsza, to stronnictwo widzi w naśladowaniu urządzeń europejskich więcej jeszcze niż niebezpieczeństwo — poniżenie.

Niewykształcona część Turków uważa za ubliżenie swej godności przyjąć instytucyę choćby najpożyteczniejszą od swoich sąsiadów europejskich, ta partya czuje przewagę kultury chrześciańskiej, lecz daleka od tegoby w tem upatrywać bodziec do naśladowania, uważa ten stosunek za przykre zesłanie niezbadanego przeznaczenia. Przeciw takiej filozofii trudno walczyć i już od blisko

połowy stulecia cechuje dzieje tureckie opór przeciw urządzeniom europejskim, rząd zaś czuje nieustanny popęd, przejmować i zwolna zaprowadzać co najlepsze i najużyteczniejsze w tych instytucyach.

W tem dążeniu musi rząd postępować z największą ostrożnością, powinien on każdej chwili przejęty być tem przekonaniem, że gdyby wystąpił stanowczo i z otwartem przedsięwzięciem zaprowadzenia zupełnie nowej zasady, wszelka jego staranność okazałaby się daremną, a powaga jego między ludem mogłaby runąć na zawsze. Już kilka fermanów cesarskich nakazało władzom tureckim ludzkie obejście się z rajasami. Sławny Hattiszeryf z Gulhameh zwrócił był w swoim czasie uwagę całej Europy na siebie, a mniej obeznani uważali już Turcyę jako zupełnie odmłodnioną, jako wyemancypowaną z przesądów islamickich, słowem jako państwo z kulturą europejską.

Lecz pokazało się wnet, że to rozporządzenie równie jak mnóstwo innych zostało bezskuteczne. Barbarzyńskie wypadki w Aleppo dowiodły świeżo zdumionemu światu cywilizowanemu, że pod cienką pokrywą powierzchownej z europejskiego życia przypożyczonej cywilizacyi, drzemały tylko stare przesądy i nieśmiertelny fanatyzm. Także w Aleppo powstał bunt z antypatyi przeciw urządzeniom europejskim, i tam wzięto za pozór nowo zaprowadzony system konskrypcyjny przeciw któremu u muzułmanów panują przesądy prawie nie do przezwyciężenia, nie jakoby ten system uważali za szkodliwy albo uznawali jego wady, albo lekce ważyli powagę sułtana, który się na tem podpisał; lecz ponieważ to jest instytucya niemająca nic wspólnego z ich przeszłością, z ich dążnościami i zwyczajami.

Ktokolwiek obeznany jest z stosunkami tureckiemi, ten wie, że prawowierni muzułmanie stałą mają zasadę znieść raczej utratę całych prowincyi, a potem zrównanie z chrześcianami lub ich panowanie nad sobą przyjąć jako wyrok fatalistyczny, nigdy jednak, dopóki władza w ich ręku, nieuznawać równe uprawnienie z Rajasami za naturalną zasadę prawną.

W takim składzie rzeczy niepozostaje gabinetowi tureckiemu nic innego jak postępować z największą ostrożnością i wziąć na pomoc potęgę przyzwyczajenia i tym sposobem osiągnąć jaki taki rezultat zbliżając się krok za krokiem do punktu radykalnej reformy. Uznajemy, że w tym względzie wiele już uczyniono, i tylko pochwalić możemy mądrość i umiarkowanie z jakiem postępują ministrowie tego państwa. Lecz jeszcze nie nadszedł czas, by odmłodnienie Turcyi uważać za dokonane, i jak długo zdarzać się mogą wypadki takie jak w Aleppo, które obudzają współczucie całego chrześciaństwa, dopóty niemasz gwarancyi swobodnego rozwoju państwa tureckiego mimo najlepszych chęci monarchy. Właśnie dla tego zasługują wszystkie tamtejsze ruchy na wielką uwagę. Na teraz usunięte są obawy przez pokonanie powstania w Bośnii i przez poskromienie owego buntowniczego miasta w Azyi. Spodziewamy się, że się podobne wypadki niebędą ponawiać, jak to się często zdarzało przed laty.

*(Szczegóły o stratach poniesionych w Aleppo przez Chrześcian tamtejszych.)*

**Smyrna**, 29. listopada. *Impartial* donosi z Aleppo z dnia 9. dla sprostowania rozmaitych szczegółów klęski poniesionej przez tamtejszą ludność chrześciańską, jak następuje:

Chrześcianie utracili 18 w poległych, a rannych liczą 60; 450 domów zrabowano, 12 oprócz trzech kościołów i kaplicy wraz z mieszkaniem biskupa nie-unickiego g. k. wyznania spalono; około 100 niewiast i dziewic zhańbiono. Stratę materyalną obliczają na 50 milionów (tureckich) piastrów.

Ten sam dziennik zawiera osnowę przybitego na rogach ulic ogłoszenia gubernatora Halil Baszy, w którem ponowiono zakaz wymuszania pieniędzy ze strony urzędników sądowych i przeciw ich przekupstwu; również przytacza regulamin dla mieszanych trybunałów handlowych, złożonych z tureckich i obcych poddanych.

Temi dniami odkryto w zatoce przerażającą zbrodnię. Kapitan jednego brygu austryackiego postrzegł był, iż pokład stojącej obok jego okrętu na kotwicy barki greckiej, wcale był pusty. Obawiając się nocą potrącenia się okrętów, udał się po nadaremnem wzywaniu osobiście na pokład pomienionej barki, gdzie pod pomostem znaleziono trzy trupy okropnie pokaleczonych ludzi. Doniósł on o tem natychmiast austr. konzulatowi, a konzulat znów władzom krajowym, które kazały zamordowanych pogrzebać i śledzić zabójców. Sądzą, iż zbrodnię tę popełniła pozostała część załogi jednego okrętu greckiego, którą przed kilkoma dniami z powodu bójki rozpuszczono. W Kandia rozeszły się wieści, jakoby rząd turecki zamierzał zająć się sam administracyą przychodów chrześciańskich kościołów i korporacyi, a to dla odpowiedniejszego ich rozkładu. *(W. Z.)*

(Wiadomości z Hercegowiny.)

**Z Sarajewo** donoszą, że z powodu panującego w Hercegowinie fanatyzmu Turków przeciw innowiercom zmuszony był pewien poddany austryacki opuścić osadę swoją w Borka-Buna nad Narentą i szukać schronienia w klasztorze Franciszkanów bośniańskich w Krescowo. Osadnik ten na mocy zawartej z Ali Baszą wezyrem Hercygowiny na 20 lat ugody nabył, przed 5ciu laty prawo do urządzenia tam przedsiębierstwa mającego na celu wywóz wszelkiego rodzaju drzewa budulcowego z kraju. Dotychczasowe koszta urządzenia, jako to budowla gościńców i wydatki na spławienie Narenty wynoszą jak słychać 70.000 złr.; lecz zaledwie zaczęto użytkować z nowo urządzonego przedsiębierstwa, przerwało powstanie dalsze zarobkowanie z niego, a właściciel zmuszony został z kilku robotnikami włoskimi szukać schronienia na ziemi bośniańskiej.

Z tego samego miasta donoszą pod dniem 28go listopada, że zwycięztwa wojsk cesarskich wywierają bardzo zatrważający wpływ na ludność tamtejszą, która pomimo groźnego stanowiska obozujących w pobliżu wojsk zamierzała zrobić powstanie, skoroby o operacych powstańczych pomyślne nadeszły wiadomości. Powszechnie zaczynają się tu oskarżać na coraz uciążliwsze rekwizycye wojskowe. Niedawno wydarzyło się, że całe transporty towarów kupieckich wiezione z Broody lub Liwna, w drodze wyładowane zostały, gdyż po części zabrano im konie dla transportów wojskowych, po części zaś sami przewodnicy ich dla uchylenia się od rekwizycyi, pouciekali z końmi wyrzekając się nawet nagrody za odstawienie tych transportów. — Zostającemu w Sarajewo pod dozorem Mustafowi Baszy, Babicowi odjęto przed kilku dniami wszelkie znaki godności jako Mirilivy (jenerał-majora) i wzięto go formalnie pod areszt. Ten sam los czeka także drugiego przewodźcę Sarajewskiego, Fazli Baszę Sherifovicsa, który obecnie jest pod strażą w Trawniku. W ogóle przekonano się już teraz nakoniec, że bez usunięcia krajowych przewodźców zaprowadzenie nowych reform tylko z wielką trudnością uskutecznićby się dało. *(Austr.)*

## Indye Wschodnie.

Między jenerałem Napier a jenerałem gubernatorem Dalhousie zaszły nieporozumienia. Posła z Nepal przyjmowano w Bombaj z wszelkiemi względami; 14go z. m. odjechał on do Deworka. 29go października wyleciał w powietrze pod Makas okręt *Dona Maria II.*; wszyscy majtkowie postradali przytem swe życie.

## Chiny.

Doniesienia z Kalkuty z 7go listopada opiewają: Insurgenci znajdują się już tylko 60 mil od Kantonu. Wojska cesarskie przegrały jedną bitwę i stracili jak słychać, 600 żołnierza. Według innych znów doniesień, mieli przeciwnie insurgenci ponieść klęskę, a komunikacye handlowe znowu być otworzone. *(Austr.)*

## Australia.

(Expedycya do Huahine.)

Z nad brzegów Cichego Morza donoszą, że trzy okręta wojenne, to jest angielski, francuski i amerykański zrobiły expedycyę do Huahine, jednej z wysp towarzyskich, dla żądania indemnizacyi za straty, które tamtejsi mieszkańcy rzeczonych mocarstw przez zburzenie ich posiadłości ponieśli. Wyprawa ta osiągnęła pożądany skutek. Uniewinniano się i zapłacono żądane sumy indemnizacyi.

# Wiadomości handlowe.

(Ceny targowe w obwodzie Bocheńskim.)

**Bochnia**, 14. grudnia. Według doniesień handlowych z Bochni, Wieliczki, Wojnicza i Brzeska sprzedawano tamże na targach w ostatnich 14 dniach listopada w przecięciu korzec pszenicy po 16r. 45k.—16r. 7k.—16r.37k.—15r. 30k.; żyta 13r.25k.—13r.45k.—11r. 55k.— 12r. 30k.; jęczmienia 10r. 2k.—8r.—9r.—10r.; owsa 6r. 52k.—6r.—5r. 27k.—8r.; hreczki w Woyniczu 8r.; ziemniaków 3r. 50k.—4r.—4r.—3r.45k. Za cetnar siana płacono 3r.50k.—3r.—4r. —3r.30k.; nasienia konicza w Bochni 36r. 40k.; wełny w Woyniczu 200r. Sag drzewa twardego 18r.—17r.—20r.—17r.30k., miękkiego 13r.30k.—14r.40k.—15r. 50k.—15r. 30k. Funt mięsa wołowego kosztował 10k.—10k.—10k.—$9^1/_2$k. i garniec okowity 4r.30k.—4r.10k. —3r. 10k. — 4r. w. w.

## Kurs lwowski.

Dnia 19. grudnia.

| W monecie konwencyjnéj. | gotówką | | towarem | |
|---|---|---|---|---|
| | złr. | kr. | złr. | kr. |
| Dukat holenderski . . . . . . . . . . . . . . . . . . | 5 | 46 | 5 | 50 |
| Dukat cesarski . . . . . . . . . . . . . . . . . . | 5 | 50 | 5 | 55 |
| Półimperyał zł. rosyjski . . . . . . . . . . . . . . | 10 | 4 | 10 | 7 |
| Rubel śr. rosyjski . . . . . . . . . . . . . . . . | 1 | 57 | 1 | 58 |
| Talar pruski . . . . . . . . . . . . . . . . . . | 1 | 49 | 1 | 51 |
| Polski kurant i pięciozłotówk. . . . . . . . . . . | 1 | 27 | 1 | 28 |
| Galicyjskie listy zastawne za 100 złr. . . . . . . . | 91 | 35 | 92 | 25 |

(Kurs wekslowy wiedeński z 14. grudnia.)

Amsterdam 178 p. 2. m. Augsburg 127 p. uso. Frankfurt $126^1/_2$ p. 3. m. Genua 146 l. 2. m. Hamburg 187 p. 2. m. Liworno 122 p. 2. m. Londyn 12.23. p. 3. m. Paryż 148 p. 2. m. Agio duk. ces. $30^1/_2$ Napoliondor. 9.55. Szufr. —. Agio śrebra 26.

## Spostrzeżenia meteorologiczne we Lwowie.

Dnia 18. grudnia:

| Pora | Barometr wmierze wied. sprowadzony do 0° Reaum. | Stopień ciepła według Reaum. | Sredni stan temperatury do g. 6. zr. | Kierunek i siła wiatru | Stan atmosfery |
|---|---|---|---|---|---|
| | ″ ‴ ⁗ | | | | |
| 6 god. zr. | 27 7 8 | + 1° | + 3,5° | połud.-zachodni | pogoda |
| 2 god. zr. | 27 7 9 | + 3,5° | + 1° | połud.-zachodni | pochm. |
| 10 g. w. | 27 8 3 | + 2° | | — — | » |

## T E A T R.

*Dziś:* przed. niem. **„Don Pasquale.“**

Główny Redaktor **M. Srzeniawa Sartyni.** Z c. k. galic. Drukarni rządowej.